

РЕЦЕНЗІЯ**на монографію І. Ю. Робака, В. Г. Ільїна****«Харківська охорона здоров'я в післявоєнний радянський період (1945–1991 рр.)»****Харків: Колегіум, 2018. – 344 с. (іл. 24 с.)**

Монографія, яку підготували співробітники кафедри суспільних наук і Центру медичного краєзнавства Харківського національного медичного університету – Почесний краєзнавець України, доктор історичних наук, професор І. Ю. Робака та асистент В. Г. Ільїна, є завершальною частиною трилогії про історію охорони здоров'я в м. Харкові, започатковану професором І. Ю. Робаком. Книга присвячена маловивченій темі – особливостям розвитку радянської охорони здоров'я в найбільшому промисловому місті України. На нашу думку, обраний період є дуже актуальним з точки зору перетворень, яких на наших очах зазнає радянська модель охорони здоров'я. Ці перетворення, а також процес декомунізації, вимагають комплексного та об'єктивного пізнання функціонування охорони здоров'я за радянських часів, у тому числі на місцевому рівні. І саме таке пізнання може служити складовою теоретичного підґрунтя медичної реформи.

Наукова актуальність книги полягає в тому, що вона є одним із небагатьох у сучасній українській історіографії досліджень історії охорони здоров'я, що здійснено не медиками, а фаховими істориками. Це визначило аналіз охорони здоров'я передусім як державної та громадської практики, розгляд медичних заходів у контексті історичних і суспільних процесів.

Монографія є першою узагальнюючою роботою з указаної теми й побудована переважно на матеріалах з фондів місцевих і центральних архівів, більшість з яких уперше вводиться в науковий обіг. Також автори використали статистичні джерела, матеріали соціологічного дослідження, місцеву періодику, джерела особового походження та художню літературу.

Робота проілюстрована великою кількістю фотографій, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків, має іменний і предметний покажчик.

У першому розділі розглянуто повоєнну відбудову галузі, організаційні вдосконалення протягом 1940–1980 рр., фінансування та кадрове забезпечення медичної мережі. Матеріал розділу дає зрозуміти, що радянська охорона здоров'я не була закоснілою системою, а вагомі ініціативи щодо оптимізації її роботи йшли не тільки з центру, а й від місцевих керівників. Завдяки цьому маємо можливість бачити конкретну реалізацію охоронно-оздоровчих заходів, які до того розглядалися в літературі лише в загальному вигляді.

Другий розділ висвітлює цікаві подробиці повсякденного життя харків'ян, пов'язані з тривалим періодом невлаштованості ситуації з водою, каналізацією та санітарним очищенням міста. Особливої уваги заслуговує те, що автори намагаються показати зв'язок санітарних проблем із сутнісними рисами радянської системи як такої. Зазначимо, розділи є неоднаковими за обсягом наведеної інформації. Зокрема, третій розділ є найбільшим у монографії. Проте це пояснюється тим, що він – основний в книзі й має найбільш насичену структуру. У розділі розкривається еволюція харківської охорони здоров'я, її розбудова та спеціалізація. Вдалим моментом, який наближає монографію до праць із соціальної історії, є розгляд медичного обслуговування робітників промисловості й компартійно-радянської номенклатури. Структура книги є логічною, а її окремі частини добре пов'язані між собою.

У роботі показано загальні риси розвитку охорони здоров'я в Харкові: мобілізаційні заходи влади з відбудови медичної мережі; спільний шлях реформування та недосконалий механізм фінансування галузі; протиріччя між найбільшою у світі кількістю медпрацівників і низькими показниками здоров'я населення; ущільнення лікарняних площ; дефіцит ліків і апаратури; реалізацію принципу першочергового обслуговування жінок і дітей, робітників промисловості та здійснення диспансеризації.

Автори дійшли висновку, що особливостями розвитку харківської охорони здоров'я стали довші, ніж по всій Україні, терміни її відбудови та реформування; місцеві ініціативи з

реформування та розбудови харківської охорони здоров'я; відтік медичних кадрів з міста; наздоганяючий відносно темпів зростання населення розвиток міської мережі; поява низки унікальних медичних служб і закладів; створення власної системи швидкої медичної допомоги та мережі медичних закладів на промислових підприємствах.

Хоча в цілому робота заслуговує на високу оцінку, необхідно зауважити, що виокремлення особливостей розвитку харківської охорони здоров'я потребує проведення їхнього порівняння з особливостями розвитку охорони здоров'я в інших великих містах України, а не в містах колишнього СРСР або інших країн.

Монографія свідчить про славетну історію харківської охорони здоров'я, може служити прикладом здійснення регіональних студій з подібної тематики та має широке коло потенційних читачів.

Директор Українсько-польського культурно-освітнього центру, доктор історичних наук, професор кафедри історії і культурології Харківського національного університету міського господарства ім. О.М. Бекетова

Жванко
Любов Миколаївна